

Sygn. akt II UK 164/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku R. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 czerwca 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 18 sierpnia 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w O. oddalił odwołanie wnioskodawczynie R. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 2 grudnia 2014 r., którą odmówiono wnioskodawczynie dalszego prawa do

renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd Apelacyjny we [...] wyrokiem z dnia 18 sierpnia 2016 r. oddalił apelację wnioskodawczynie od powyższego wyroku.

W sprawie ustalono, że wnioskodawczym, lat 53, z zawodu sprzedawczynie, pracowała jako woźna oraz kucharka w przedszkolu. W dniu 9 października 2014 r. złożyła wniosek o dalsze prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Lekarz Orzecznik ZUS uznał, że wnioskodawczynie nie jest niezdolna do pracy. Komisja Lekarska podtrzymała stanowisko Lekarza Orzecznika, wobec czego organ rentowy, decyzją z dnia 2 grudnia 2014 r., odmówił przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W sprawie przeprowadzono dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych: pulmonologa z dnia 4 marca 2015 r. oraz onkologa z dnia 16 września 2015 r., którzy po zapoznaniu się ze zgromadzoną dokumentacją medyczną oraz po przeprowadzonym badaniu przedmiotowym ostatecznie uznali, że z punktu widzenia ich specjalności medycznych rozpoznane schorzenia nie powodują u wnioskodawczynie niezdolności do pracy od dnia 1 listopada 2014 r. Biegły pulmonolog podkreślił, że przeprowadzone leczenie, okresowe kontrole onkologiczne oraz przeprowadzone badania nie potwierdziły cech wznowy procesu nowotworowego w płucach. Odnośnie schorzeń uda biegły wskazał, że po operacji kończyna dolna prawa wnioskodawczynie jest wydolna i bez dysfunkcji. Z kolei badanie TK ramienia prawego z 13 czerwca 2013 r. wykluczyło cechy procesu nowotworowego. Biegły, mając na uwadze kwalifikacje zawodowe wnioskodawczynie, stwierdził, że rozpoznane schorzenia nie ograniczają jej w wykonywaniu pracy. Z kolei biegły onkolog B. P. podkreślił, że leczenie okresowe oraz badania kontrolne potwierdziły, że nie odnotowano u wnioskodawczynie progresji lub nawrotu choroby nowotworowej. Biegły wskazał, że odnośnie do raka płuc oraz schorzenia uda prawego, to zastosowane leczenie chirurgiczne, chemioterapia i immunoterapia przyniosły poprawę stanu przejawiającą się w ogólnym dobrym stanie zdrowia, bez progresji lub nawrotu choroby nowotworowej. Z kolei leczenie chirurgiczne guzka w prawym ramieniu (jego wycięcie w dniu 10 marca 2015 r.) nie miało konsekwencji w zaburzeniu funkcji organizmu. Biegły mając na uwadze powyższe oraz poziom kwalifikacji zawodowych wnioskodawczynie oraz wykonywane przez nią prace, uznał, że jest zdolna do pracy

z przyczyn onkologicznych.

Sąd drugiej instancji w oparciu o powyższe opinie uznał, że wnioskodawczyni jest zdolna do pracy. Odnośnie do opinii biegłego onkologa Z. K. z dnia 29 kwietnia 2015 r. Sąd stwierdził, że co prawda wynika z niej, że wnioskodawczyni jest od 1 listopada 2014 r. częściowo niezdolna do pracy na stałe, jednak opinia ta nie jest miarodajna dla rozstrzygnięcia sprawy, bowiem biegły błędnie ocenił poziom posiadanych przez wnioskodawczynię kwalifikacji zawodowych, ograniczając je do ostatnio wykonywanej przez nią pracy, czyli do pracy w charakterze kucharki. Podkreślił, że nawet przyjmując niemożność wykonywania pracy kucharki przez wnioskodawczynię, to okoliczność ta nie jest wystarczająca do stwierdzenia częściowej niezdolności do pracy w sytuacji, gdy poziom kwalifikacji zawodowych wnioskodawczyni nie ogranicza się jedynie do wykonywania tej pracy, lecz jest szerszy. Wnioskodawczyni posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe (zawód sprzedawcy). Poza tym przez około 10 lat wykonywała pracę woźnej w przedszkolu. Poza tym biegły przyznał, że wnioskodawczyni jest zdolna do wykonywania lekkich prac fizycznych, jednak z uwagi na trudności na rynku pracy, stan zdrowia dyskwalifikuje wnioskodawczynię z możliwości podjęcia pracy. Sąd zwrócił uwagę, że trudności w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia na rynku pracy, które zresztą dotyczą także inne osoby poszukujące zatrudnienia w różnym wieku, w żaden sposób nie uzasadniają ustalenia dalszego prawa do renty wnioskodawczyni. Ponadto biegły ocenił, że sam fakt występowania u wnioskodawczyni dwóch nowotworów, świadczy o istnieniu trwałej częściowej niezdolności do pracy. Tymczasem z opinii biegłego onkologa B. P. oraz pulmonologa, powołujących się na wyniki przedmiotowych badań, zgodnie wynika, że obecnie u wnioskodawczyni nie odnotowano progresji lub nawrotu choroby nowotworowej. W świetle tych okoliczności słusznie Sąd Okręgowy uznał opinię biegłego onkologa Z. K. za niewiarygodną.

Odnosząc się do kwestii orzeczenia o zaliczeniu wnioskodawczyni do znacznego stopnia niepełnosprawności, Sąd stwierdził, że nie podważa ono prawidłowości opinii biegłych. Nie można, w jego ocenie, utożsamiać pojęcia niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst:

Dz.U. z 2018 r., poz. 511 ze zm.) z pojęciem niezdolności do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej ustawa emerytalna), ponieważ orzekanie w sprawie ustalenia stopnia niezdolności do pracy oraz w sprawie ustalenia stopnia niepełnosprawności należy do różnych organów, pojęcia te posiadają odmienną definicję legalną i stanowią konieczną przesłankę prawną dla ustalenia prawa do różnego rodzaju świadczeń lub uprawnień.

Wnioskodawczyni zaskarżyła ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie, a to w szczególności art. 12 i 13 ustawy emerytalnej w związku z art. 1 pkt. 2 i art. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, polegające na uznaniu, że jedynym kryterium decydującym przy ustalaniu niezdolności do pracy jest treść art. 12 i 13 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a ustalenie stopnia niepełnosprawności pozostaje w tym przypadku prawnie irrelewantne, a także naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c., przez pominięcie wniosków wynikających z opinii biegłego sądowego onkologa Z. K., w których stwierdzono, że powódka jest przynajmniej częściowo niezdolna do pracy, wyłącznie wobec sprzeczności tej opinii z opinią pozostałych biegłych i rzekomego braku określenia dolegliwości będących następstwem choroby, a uniemożliwiających podjęcie pracy zgodnej z kwalifikacjami - mimo późniejszego odniesienia się przez Sąd do szeregu następstw zdrowotnych chorób zdiagnozowanych u wnioskodawczyni, wskazanych przez biegłego Z. K. i ich analizy zawartej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nieuwzględnienie jako schorzeń istniejących u wnioskodawczyni tętniaka przegrody międzyprzedsionkowej, podwyższonego ciśnienia płucnego, niedomykalności zastawki mitralnej, aortalnej i trójdzielnej, co wynika wprost z akt sprawy (badanie z dnia 22 stycznia 2009 r.), zaniechanie zlecenia opinii łącznej zespołowi biegłych sądowych, w skład którego wchodziłby specjalista medycyny pracy, onkolog, kardiolog oraz pulmonolog, celem ustalenia wzajemnych interakcji dolegliwości chorobowych u powódki w aspekcie jej zdolności do pracy, co stanowi także naruszenie art. 278 § 1 k.p.c. i art. 232 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności, oceniając podstawę naruszenia przepisów postępowania, podkreślić należy, że stosownie do treści art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy związany granicami skargi kasacyjnej wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Przewidziane w art. 398¹³ § 1 k.p.c., związanie granicami podstaw kasacyjnych oznacza powinność Sądu Najwyższego merytorycznego rozpoznania jedynie tych zarzutów materialnoprawnych i procesowych, które zostały przytoczone przez skarżącego i są dopuszczalne w świetle art. 398³ k.p.c., a także niedopuszczalność poszukiwania i uwzględnienia przez Sąd Najwyższy z urzędu innych - występujących wprowadzić obiektywnie, lecz niewytkniętych przez skarżącego - uchybień materialnoprawnych i procesowych, bez względu na ich ciężar i znaczenie dla wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 stycznia 2017 r., II UK 519/15, LEX nr 2209109; z dnia 12 stycznia 2017 r., I CSK 745/15, LEX nr 224040; z dnia 7 września 2016 r., IV CSK 728/15, LEX nr 2151444).

Skarżąca w tym zakresie zarzuca naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Tymczasem wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprowadzić nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., I UK 370/07, LEX nr 785533; z dnia 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę

poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 475287).

Zauważyć należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że przy ocenie niezdolności do pracy, warunkującej prawo do renty, orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie może być pomijane (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 340; z dnia 16 lutego 2005 r., I UK 179/04, LEX nr 375620; z dnia 9 października 2014 r., II UK 11/14, LEX nr 1545033). Podzielając ten pogląd, Sąd Najwyższy w obecnym składzie uznaje więc za niezbędne podkreślić, że pojęcie niepełnosprawności, ujęte w art. 3-5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych ściśle koresponduje z pojęciem niezdolności do pracy, przy czym jest kwalifikacją szerszą od niezdolności do pracy w rozumieniu ustawy emerytalnej. Niepełnosprawność obejmuje jednakże swym zakresem także niezdolność do wykonywania zatrudnienia, co znajduje wyraz w definicji niepełnosprawności jako trwałej lub okresowej niezdolności do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy (art. 2 pkt 10). W konsekwencji każda osoba niezdolna do pracy jest więc osobą niepełnosprawną, choć nie każda osoba niepełnosprawna jest równocześnie osobą niezdolną do pracy. Jednakże różnice w płaszczyźnie definicyjnej, jak i w procesie orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy nie uzasadniają pominięcia orzeczenia o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności. Niezdolność do pracy jest kategorią ubezpieczenia społecznego łączącą się z całkowitą lub częściową utratą niezdolności do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu bez rokowania jej odzyskania po przekwalifikowaniu (art. 12 ustawy emerytalnej). Przy ocenie stopnia i trwałości niezdolności do pracy oraz rokowania co do jej odzyskania, uwzględnia się zarówno stopień naruszenia sprawności organizmu, możliwość przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, jak i możliwość wykonywania pracy dotychczasowej lub podjęcia innej,

oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne ubezpieczonego (art. 13 ust. 1 ustawy emerytalnej). Wpływ orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności od ukończenia przez wnioskodawczynię 46 roku życia, na stałe (z dnia 25 września 2015 r.) na ocenę zdolności wnioskodawczynie do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy emerytalnej może wynikać z art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Ten przepis określa bowiem przesłanki zaliczenia do znacznego stopnia niepełnosprawności osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolne do pracy albo zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającej, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Dlatego właśnie orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności wydane w odniesieniu do osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe nie może być pomijane przy ocenie niezdolności do pracy warunkującej prawo do tego świadczenia.

W okolicznościach sprawy, w której została wniesiona oceniana skarga kasacyjna oznacza to, że do oceny występowania (bądź niewystępowania) u skarżącej stanu niezdolności do pracy konieczne jest uwzględnienie przesłanek, na podstawie których uzyskała ona omówione wyżej orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności i poddanie ich rzetelnej analizie z wykorzystaniem wiadomości specjalnych, czego Sąd Apelacyjny nie uczynił, gdyż orzeczenie to w ogóle nie było przedmiotem zainteresowania biegłych sądowych (ze względu na chronologię zdarzeń - orzeczenie wydane zostało już po sporządzeniu opinii przez biegłych). Tych czynności procesowych nie może zastąpić wywód Sądu drugiej instancji podkreślający jedynie w sposób bardzo ogólny różnice pomiędzy pojęciami „niepełnosprawności” i „niezdolności do pracy”, z którego nie wynika, jakie znaczenie przypisać tym orzeczeniom w okolicznościach niniejszej sprawy.

W rezultacie uzasadniony okazał się zarzut naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. i art. 232 k.p.c. To z kolei powoduje, że za uzasadniony Sąd Najwyższy uznaje również sformułowany w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, to jest art. 12, art. 13 i ustawy emerytalnej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.